

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Десислава Георгиева Стоилова
катедра „Финанси и отчетност”, Стопански факултет,
ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград

*Относно: дисертационен труд на **Мартина Димитрова Якова**, редовен докторант в катедра „Финанси и отчетност” при Стопански факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски” на тема: „Сравнителен анализ на данъчните системи на страните от ЕС”*

1. Обобщени данни за образователната дейност на докторанта и разработения дисертационен труд

Мартина Якова е родена през 1990 г. Висшето си образование в ОКС „Бакалавър“ по специалност „Счетоводство и контрол“ и ОКС „Магистър“ по специалност „Корпоративен мениджмънт“ е придобила в Стопански факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград. В периода 2015 – 2019 г. е редовен докторант в докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ на катедра „Финанси и отчетност“, Стопански факултет при ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград.

Разработеният от докторантката дисертационен труд на тема „Сравнителен анализ на данъчните системи на страните от ЕС” е с общ обем от 209 страници, структурирани в увод, четири глави, заключение, приложения и списък с използваните литературни източници. При написването на разработката са използвани 149 източника, от които 32 на български език, 114 на английски език и три информационни интернет

сайта. В основния текст са включени 24 таблици, представящи резултатите от научното изследване. Извършените изчисления са илюстрирани с помощта на 62 таблици, които са представени в приложенията.

Дисертацията е посветена на актуална тема, като анализира данъчните системи на страните-членки на Европейския съюз и изследва краткосрочната и дългосрочна данъчна плаваемост при подоходна, потребителска и хибридна данъчна система. Направен е сравнителен анализ на данъчната система на България в контекста на резултатите, получени за европейските държави с потребителски данъчни системи.

В структурно и съдържателно отношение разработката създава предпоставки за постигане на поставените цел и задачи на научното изследване. Обектът и предметът на изследването са добре формулирани, коректно са посочени обхвата и ограниченията на изследването. Методологията на изследването се основава на иконометрично моделиране с помощта на регресионен анализ и ARDL метод.

Налице е ясна връзка между защитаваната теза, резултатите от изследването и основните приноси моменти в дисертационния труд. Защитаваната в дисертационния труд теза предполага наличие на връзка между прилаганата данъчна система и устойчивостта на данъчните приходи в страните от Европейския съюз.

Първа глава представя аналитична ретроспекция на възникването на преките и косвени данъци, формирането и развитието на данъчните системи. Разгледани са основните теоретични възгледи и емпирични изследвания относно оптималното облагане на доходите и потреблението, ролята на бюджетния дефицит и данъчната плаваемост като оценка на ефективността на данъчната система. Втора глава анализира данъчната политика на страните-членки на Европейския съюз, като дискутира степента на хармонизация на данъчните системи и избора на оптимална данъчна структура. Трета глава включва анализ на държавните разходи, краткосрочната и дългосрочна данъчна плаваемост при подоходна, потребителска и хибридна данъчна система. Четвърта глава изследва и анализира данъчната система на Република България.

Трябва да се отбележи, че докторантката демонстрира добра теоретична подготовка, познаване на нормативната уредба, основните литературни и информационни източници по темата на дисертационния труд, запозната е с българската и европейската практика в областта на данъчното облагане, както и с механизмите и възможностите за използване на данъците като инструмент на фискалната политика. На тази база докторантката формулира аргументирани изводи и препоръки.

Резултатите от научното изследване са оформени и представени сравнително ясно, коректно и логично и могат да бъдат използвани от преподаватели, изследователи, експерти, консултанти и анализатори.

2. Оценка на научните резултати и приноси на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд на тема „Сравнителен анализ на данъчните системи на страните от ЕС” съдържа някои научни резултати с характер на приноси, които обогатяват икономическата теория и практика.

Някои от основните научни резултати и приноси моменти в дисертационния труд могат да бъдат обобщени както следва:

1. В дисертационния труд са представени основните теории за данъка, данъчното облагане и данъчните системи, като са систематизирани наличните теоретични и емпирични изследвания относно оптималното данъчно облагане на доходите и потреблението, основните видове данъчни системи и връзката им с икономическия растеж и преразпределителната функция на държавата. Разгледана е данъчната плаваемост като оценка за ефективността на данъчната система.

2. Анализирани са данъчните системи и политики на страните-членки на Европейския съюз. Изследвана е ролята на държавните разходи, краткосрочната и дългосрочната данъчна плаваемост при подоходна, потребителска и хибридна данъчна система. Получените резултати дават основание на докторантката да достигне до извода, че най-благоприятна данъчна структура се наблюдава в страните с хибридна данъчна система.

Като анализира резултатите от изследването, докторантката посочва, че в краткосрочен план, страните с хибридна данъчна система са в състояние сравнително най-бързо и най-адекватно да противодействат на евентуални шокове за икономиките, а в дългосрочен план, страните с хибридна данъчна система могат да разчитат на устойчива събираемост на данъчните приходи.

3. Изследвана е ефективността на българската данъчна система, като е оценена връзката между държавните разходи, данъчните приходи от основните видове данъци и бюджетния дефицит. Докторантката достига до заключението, че при изградената данъчна система в България данъчните приходи са устойчиви. В краткосрочен план данъците са ефективен икономически стабилизатор, а в дългосрочен план може да се очаква устойчивост и повишена събираемост на данъчните приходи. Този извод се потвърждава от установената висока дългосрочна данъчна плаваемост на приходите от ДДС и акциз, които са основни източници на приходи в държавния бюджет на нашата страна.

Формулираните от авторката приноси са защитени аргументирано в дисертационния труд. Налице е ясна връзка между защитаваната теза, резултатите от изследването и основните приносни моменти в дисертационния труд.

3. Оценка на публикационната активност на докторанта

Публикационната активност на докторантката обхваща пет статии в български и чуждестранни научни списания, четири от които са самостоятелни, а една е написана в съавторство.

Представените от докторантката публикации са както следва:

1. Якова, М. (2018), Анализ на данъчните системи в страните от ЕС, сп. Икономическа мисъл, бр.3/2018

2. Yakova, M. (2018), Tax structure of Bulgaria, сп. Предприемачество, Vol.VI, Issue I, pp. 118-131

3. Yakova, M. (2017), Comparative analysis of the tax structures of Bulgaria, Denmark and France, International Journal of Economics and Financial Issues (IJEFI), 7(5), pp. 25-32, ISSN:2146-41338

4. Tanchev, S., Yakova, M. (2018), The choice of tax structure and economic growth, сп. Икономика и управление, Vol. XV, Issue 2, pp.54-71

5. Yakova, M. (2019), Данъчна плаваемост на страните от ЕС-28 – Сравнителен анализ, сп. Икономическа мисъл, Институт по икономически изследвания към БАН, бр.5/2019

Всички представени публикации са по темата на дисертационния труд и представят основните резултати от научните изследвания на докторантката.

4. Оценка на автореферата

Авторефератът е сравнително добре разработен, отговаря на изискванията към обема и съдържанието на авторефератите. Авторефератът отразява коректно съдържанието и структурата на дисертационния труд, като представя основните изводи и резултати от изследването.

5. Критични бележки и препоръки

В представения дисертационен труд не се забелязват съществени пропуски и слабости, които да поставят под въпрос качеството на представеното научно изследване.

Препоръчвам на докторантката да повиши качеството на публикационната си активност, като представи резултатите от дисертационния си труд в научни издания, реферирани и индексирани във водещи международни бази данни, като Scopus и Web of Science.

Имам следния въпрос, по който докторантката би могла да вземе отношение в процеса на публичната защита на дисертационния труд:

На стр.172-173 от дисертационния труд посочвате, че при така изградената данъчна система в България данъчните приходи са устойчиви, като в дългосрочен период приходите са по-стабилни и не се очаква данъчната система да изпита затруднения. Очаквате ли това заключение да се потвърди в условията на външни шокове, като например извънредното положение, въведено за противодействие на разпространението на COVID-19 на територията на страната?

6. Заключение

В заключение трябва да се посочи, че докторант **Мартина Димитрова Якова** работи старателно и добросъвестно по време на обучението си в редовна докторантура. Разработеният дисертационен труд на тема „Сравнителен анализ на данъчните системи на страните от ЕС” е с приемливо качество и показва, че докторантката притежава теоретични знания по научната специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“, както и способности за самостоятелни научни изследвания.

С оглед на горепосоченото предлагам на уважаемото научно жури да присъди на **Мартина Димитрова Якова образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка”.**

09.04.2020 г.

Подпис:

(доц. д-р Десислава Стоилова)